

характеризувалась певними символами, визначалась правилами, приписами, заборонами і дотриманням відповідних ритуалів.

Саме через це гостинність як феномен традиційної побутової культури наскрізно пронизували знаки, символи та образи, що формувалися на основі міфологічних й релігійних уявлень, уособлювали моральні принципи українців і поширювались на традиції гостинності.

Побутова культура українського народу в поєднанні різних сфер людського життя: сімейного побуту, традиційного поселення, житла й харчування з урахуванням її природно-календарного, релігійного, ментального характеру набула в процесі формування символічних ознак. Кожен з її елементів, згідно з традиційними уявленнями українців, мав статус символу, а гостинність, як органічна складова побутової культури, об'єднала їх в одне ціле. У розвиненому культі хліба, що є символом гостинності, знайшла відображення землеробська сутність українців. Наприклад, хліб є символом гостинності, благополуччя, добробуту й щедрості в календарній і сімейній обрядовості, характерній для всіх слов'ян та інших землеробських народів. А праця українського селянина набула символічно-сакрального змісту.

Література

1. Державний Фонд фундаментальних досліджень України. URL: <http://www.dffd.gov.ua/>
2. Романенко О. В. Системи гостинності в туризмі : навчальний посібник. Київ : Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. 321 с.
3. Романенко О. В. Системи гостинності в туризмі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія №4, 2009. Випуск 10 (20). С. 85–89.
4. Русавська В. А. Гостинність в українській традиційній культурі : навчальний посібник. Київ: «Видавництво Ліра-К», 2016. 280 с.
5. Островська Г. Й. Особливості розвитку готельно-ресторанної справи: кухні народів світу : навчальний посібник. Тернопіль : Підручники і посібники, 2018. 268 с.

УДК 81'1:008]:378.147

КУЛЬТУРНИЙ АСИМІЛЯТОР У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОП «КУЛЬТУРОЛОГІЯ» І «МІЖКУЛЬТУРНА ЛІНГВІСТИКА

Н. П. Шаповалова

Специфікою сучасного соціокультурного простору зумовлена необхідність напрацювання ефективних механізмів міжкультурної взаємодії, створення оптимальних умов для повноцінного міжкультурного діалогу. У цьому контексті особливого значення набувають концепції фахової підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності «Культурологія» та освітньої програми «Міжкультурна лінгвістика», чия професійна діяльність має безпосереднє відношення до процесів міжкультурної комунікації й вимагає відповідних знань, умінь і практичних навичок.

Поняття «міжкультурна компетентність» увійшло до наукового обігу в другій половині ХХ століття і до сьогодні є предметом методологічних дискусій у співвідношенні з поняттями «культурна грамотність», «комунікативна компетентність», «міжкультурна грамотність», «культурний інтелект». З-поміж широкого кола публікацій, присвячених теоретичним і прикладним аспектам концептуалізації міжкультурної компетентності, особливий інтерес становлять праці Дж. Герднера, Б. Рубена, І. Корневої, М. Герцена, А. Ангеля, Д. Мадера, Р. Камера, Д. Деардорфа, К. Штера та інших. У вітчизняному дослідницькому просторі заслуговує на увагу аналітична стаття О. В. Максимович [2].

Існує тенденція до ототожнення міжкультурної компетентності з міжкультурною комунікативною компетентністю, про що слушно зауважує Л. Арасаратнам. У такому розумінні міжкультурна компетентність передбачає «...уміння співпереживати і уважно слухати, позитивно сприймати і виявляти бажання комунікації з представниками інших культур, бути поступливим у взаєминах, відчувати бажання до пізнання нових досвідів, характерних іншим культурам» [3].

На наш погляд, поняття міжкультурної компетентності у контексті фахової підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності «Культурологія» та освітньої програми «Міжкультурна лінгвістика» доцільно розглядати як систему теоретичних знань (про різноманіття культур у сучасному світі, специфіку концептуальних, мовних, ціннісних картин світу етнічних, національних, етнорелігійних спільнот; про комунікативні стилі, стратегії й тактики, особливості комунікативної поведінки представників різних культур; про способи, механізми, форми міжкультурної взаємодії та їх наслідки), практичних умінь і навичок застосування відповідних знань у конкретних ситуаціях професійно зорієнтованої міжкультурної взаємодії. Важливим для майбутнього фахівця є толерантність, розуміння й адекватне сприймати культурних цінностей і форм культурного самовираження в етнонаціональному та загальнолюдському вимірах, а також здатність до адаптації в інокультурному середовищі. Перераховані вище аспекти враховані в робочих програмах навчальних дисциплін, що викладаються здобувачам відповідних спеціальностей.

Пошук оптимальних форм і методів роботи, спрямованих на формування міжкультурної компетентності здобувачів, виводить нас у сферу практичних завдань і тренінгів. У цьому контексті, на наш погляд, заслуговує на увагу культурний асимілятор.

Культурний асимілятор – це одна із крос-культурних технік, мета якої полягає в тому, щоб навчити людину бачити ситуацію (зокрема – комунікативну) з точки зору представника іншої культури. Одними з перших культурні асимілятори на початку 1960-х років почали розробляти психологи штату Іллінойс (США) для американських дипломатів, чия професійна діяльність передбачала комунікацію з арабами, іранцями, греками та ін., а також для американського населення – для мінімізації міжрасових конфліктних ситуацій. Асимілятор розробляється для засвоєння норм і цінностей певної культури (з метою занурення в чітко окреслений культурний простір) на основі аналізу комунікативних невдач, зумовлених етнічними стереотипами, упередженнями / забобонами й складається з опису самої ситуації (з погляду обох учасників комунікативного процесу), а також із кількох варіантів пояснення ситуації, з-поміж яких обов'язково наводяться: неправильні, правильні, частково правильні (можливі за дещо інших обставин, але не в цій комунікативній ситуації). Учасникам тренінгу пропонується ознайомитися з описом ситуації й вибрати правильне її тлумачення із наведених варіантів. Після здійснення вибору та його аргументування усім учасникам оголошується правильна відповідь і пропонується культурологічний коментар, який дає можливість чітко усвідомити особливості ситуації відповідно до норм тієї культури, в просторі якої здійснюється міжкультурна взаємодія. У рамках тренінгу опрацьовується окреслений набір типових ситуацій міжкультурної взаємодії (в американському варіанті їх пропонувалося 100, а на сьогодні напрацьовано різні варіанти – залежно від специфіки міжкультурних відносин і навчальних завдань).

У контексті фахової підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності «Культурологія» та освітньої програми «Міжкультурна лінгвістика» робота над асимілятором здійснюється за двома напрямками: як тренінгова робота, спрямована на опрацювання ситуацій міжкультурної взаємодії, так і укладання нових текстів для асиміляторів (переважно – для адаптації іноземців у культурному просторі України, що дає здобувачам глибше усвідомити як специфіку своєї культури й комунікативної поведінки, так і культур, представниками яких є іноземні студенти). Наголосимо, що така діяльність сприяє формуванню ціннісного

ставлення як до власної культури, так і до цінностей інших народів, країн. Саме на цих засадах має вибудовуватися міжкультурний діалог.

Описана вище практика, на наш погляд, відкриває нові можливості й перспективи для фахового становлення здобувачів і налагодження міжкультурного діалогу.

Література

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. К. : Видавничий центр «Академія», 2004. 342 с.
2. Максимович О. В. Міжкультурна компетенція як предмет соціологічного теоретизування в дослідженнях соціокультурної взаємодії в умовах прикордоння. *Габітус. Спеціальні та галузеві соціології. Вип. 12. Т. 1.* 2020. С. 97–104
3. Міжкультурна компетентність. Lily A. Arasaratnam» Center for Intercultural Dialogue. URL: https://centerforinterculturaldialogue.files.wordpress.com/2017/07/kc3-intercultural-competence_ukrainian.pdf

Підсекція загального та прикладного мовознавства

УДК 81'36'374(043.2)

СИСТЕМНІСТЬ ЛЕКСИКОГРАФІЧНО-ГРАМАТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ

А. П. Загнітко

0. Лексикографія в сучасному просторі наукових досліджень має статус і власне теоретичної, і суто прикладної. Дослідження останньої і в рейтингуванні і / чи оцінюванні студіювань напрацювання та створення словників ніяк не враховуються в суто наукових вимірах (не можуть посідати відповідні позиції як монографії, науково-аналітичні праці і т. ін., їх кваліфікація для науковця завжди є проблемною, хоча укладання словників вимагає і концептуальних засад створюваної праці, і напрацювання відповідних методик, належної змістової бази і под.). Визначаючи лексикографію і як теоретичну науку і як прикладну, необхідно максимально враховувати їхню взаємодію, адже лише забезпечення належних теоретичних основ лексикографічних студіювань може гарантувати відповідний рівень створення словника. У лексикографії об'єднано теорію укладання словників, сам процес їх укладання та історію словникарської справи (за В. В. Дубічинським). Тому цінним є вивчення праць учених минулих років (див., наприклад, праці А. А. Москаленка, П. П. Борецького, С. І. Головащука, Л. С. Паламарчука, В. В. Німчука, О. І. Нечитайло, В. М. Білоноженко, І. С. Гнатюк, О. О. Тараненка та ін.), у яких сформульовано концептуально-теоретичні засади створення словників. Не менш актуальним постає аналіз висловлених тих чи тих теоретичних міркувань у наукових статтях (пор. студіювання І. А. Ващенко, І. Р. Вихованця, Ю. О. Карпенка, М. М. Пещак, Л. М. Полюги, Л. О. Ставицької та ін.). До цього потрібно також додати також розгляд словників минулих епох для адекватного розуміння засадничих принципів їх укладання, статусу в історії культури, адже словник відбиває у своєму змісті загальну ідеологію суспільства, його соціумні цінності та пріоритети. Лексикограф не лише враховує запити суспільства на продукування словника, а й визначає його функційне призначення, співвідносність і/чи неспіввідносність з подібними.

1. Словники відбивають орієнтування спільноти на сталість мовних норм, належне розуміння та сприйняття лексичних одиниць та їх навантаження в дискурсивних практиках, що уможливило належне використання словникового фонду в нормативно-правових, управлінсько-адміністративних, науково-технічних, оборонно-військових та інших сферах. Без цього неможливе ані повноцінне структурування держави, ані взаємодія її різних